

Pünkösdi felhatalmazás¹

Amikor pedig eljött a pünkösöd napja, és mindnyájan együtt voltak ugyanazon a helyen, hirtelen hatalmas szélrohamhoz hasonló zúgás támadt az égből, amely betöltötte az egész házat, ahol ültek.

Majd valami lángnyelvek jelentek meg előttük, amelyek széteszlottak, és szálltak mindegyikükre.

Mindnyájan megteltek Szentlélekkel, és különféle nyelveken kezdtek beszélni; úgy, ahogyan a Lélek adta nekik, hogy szóljanak.

Sok kegyes zsidó férfi élt akkor Jeruzsálemben, akik a föld minden nemzete közül jöttek.

Amikor ez a zúgás támadt, összefutott a sokaság, és zavar támadt, mert mindenki a maga nyelvén hallotta őket beszélni.

Megdöbbentek, és csodálkozva mondták: Íme, akik beszélnek, nem valamennyien Galileából valók-e?

Akkor hogyan hallhatja őket mindegyikünk a maga anyanyelvén?

[...]: halljuk, amint a mi nyelvünkön beszélnek az Isten felséges dolgairól.

Megdöbbentek mindnyájan, és tanácstalanul kérdezgettek egymástól: Mi akar ez lenni?

(ApCsel 2,1–8.11b–12)

Kedves Testvéreim, ünneplő gyülekezet!

Az emberi életünkben megnyilvánuló isteni lélek és a keresztény egyház mint meghitt, szeretetre és méltányosságra alapuló lelki közösség megalakulásának ünnepén teljes emberi valónkban akarjuk érezni, megtapasztalni azt az isteni

¹ A Magyar Unitárius Egyház Képviselő Tanácsa által 2017-ben meghirdetett egyházi beszédpályázat második helyezett beszéde.

ajándékot, amelynek birtokában vagyunk életünk minden pillanatában: a Lélek bennünk él, általunk is áldást hoz a világra. Nekünk, az Isten tiszteletére és szeretetére épített hajlékban ünneplők számára pünkösöd egy felkínált lehetőség arra, hogy újra felismerjük az isteni lélek életünkhöz való elszakíthatatlan tartozását, azt, hogy ez a Lélek pillanatról pillanatra kijelenti magát emberségünk és szelídségünk, egymás és minden élő iránti együttérzésünk által. Érezzük, tudjuk, hogy a feltétel nélkül szerető Isten visszavonhatatlanul adja lelkét a mi emberi életünkhöz, nem csak a kiválasztott keveseknek, nem csak azoknak, akikről úgy gondolnánk, hogy valamilyen formában megérdemelnék azt, és nem csupán a 2000 évvel ezelőtt Jeruzsálemben tartózkodóknak, hanem ugyanolyan mértékben most is, itt is, mindenre és mindenkire kiterjedően. A teljes teremtett világot áthatja az isteni Lélek, ezért már a zsoltáríró is ennek a Léleknek a megújító, áldott életre serkentő hatását több mint 2500 évvel ezelőtt is mindenre kiterjedőnek, egyetemesnek tekinti: „Ha kiárasztod lelkedet, új teremtmények keletkeznek, és megújítod a termőföldeket.” (Zsolt 104,30).

Ünnepünk, amely egyéni életünkbe reményt és örömet hoz, közösségünk ünneplése is, hiszen pünkösdkor válik nyilvánvalóvá az, amit a mindennapok taposómalmának nevezett időszakos fásultságunkban el-elfelejtünk: életünk kitörölhetetlenül a közösség része, és nem létezik ún. magánüdvözülés – másoktól független és önmagában kiteljesedő Isten országa-tapasztalat. Pünkösöd minden évben tudunkra adja, hogy az egyéni kegyességnek is akkor van igazán értelme, ha az a gyülekezetben közösségi erőfeszítéssé válik. Ezért a mai napon megújult lelkesedéssel ismerjük fel azt, hogy felmérhetetlenül értékes kincs birtokosai vagyunk, hogy tagjai vagyunk egy olyan egyháznak, mely hivatásának tekinti, hogy az evangéliumi örömmüzenetet az isteni szeretetről tisztán, egyetemesen, befogadó türelemmel és jósággal hirdesse. Megszentelt közösséghez tartozunk, melyben – a jézusi tanítás és példamutatás nyomán – nem csak önmagunkra és a legközelebbi társainkra figyelünk, hanem egyéni, családi és nemzeti határainkat kiszélesítve túllépünk, és túlnövünk önmagunkon, és arra serkent, hogy úgy tekintsünk egymásra, minden emberre és a teljes teremtett világra, mint az isteni szeretet kézzelfogható bizonyítékára.

A mai pünkösdi ünnepünkön is beteljesedik az ősi ígélet: Isten a lelkét adja hozzá életünkhöz, hogy nem a kőből és fából épült templomokban, hanem testünkben, szívünkben és elménkben, teljes emberi valónkban hordozzuk az Ő szentségét. A lelket ígéri Jézus is követőinek, és a legnagyobb áldás megtapasztalása nem egy út végét jelenti, nem csak beváltott ígéletet, hanem feladatot is: Isten megáld, lelke betölt, és felhatalmaz arra, hogy mindenre kiterjedő szeretetének egyéni és egyházi-gyülekezeti életünkben formát adjunk.

Milyen valószínűtlennek is tűnik ez a pünkösdhöz vezető út! Mintha minden lépésnél Isten példázat által akarna tanítani: a Szabadító, Jézus nem palotában, hanem istállóban születik, nem Jeruzsálemben, hanem a vidéki és szegény Galileában nő fel, az elvárásokkal dacolva nem ragad kardot, hanem békét hirdet, nem a templomi liturgiát változtatja meg, és nem a város falait erősíti meg, hanem az emberek szívét nyitja meg. Aztán a remélt jeruzsálemi siker helyett bűnözőként keresztfára feszítik, és mire a tanítványok hozzászoknának az evangéliumi küldetésük kudarcba fulladásának gondolatához, akkor megtörténik a húsvéti kinyilatkoztatás, mely által megtapasztalják, hogy az isteni gondviselést és szeretetet megtestesítő halandó ember olyan áldást hordoz sorsában, amelyet a zsarnokság és még a halál sem képes megsemmisíteni. A továbbiakban a bibliai történet szerint a feltámadott Jézus még negyven napig jelen van a tanítványok között, s eltávózása után a kis tanítványi közösség a mester nélkül sebezhető, szerény kis gyülekezetként belenyugszik sorsába. Aztán a Gondviselő meglepetésszerűen kiárasztja lelkének hatalmát olyan módon, amelyhez foghatót nem találunk a teljes bibliai hagyományban. Pünkösöd egyik legsarkalatosabb mondanivalója abban a felismerésben rejlik, hogy Isten, a mi, emberi elvárásainktól eltérően, sokszor a mi elképzeléseinknek ellentmondva irányítja nem csak egyéni, hanem közösségi életünket is: minden ember által felállított biztonsági és elkülönülési határt átlép. Most pünkösdkor válik nyilvánvalóvá, hogy a nagypénteki tragédia és a húsvéti csoda nem csak a résztvevők egyéni drámája volt, hanem egy közösségnek a tragédiája és öröme, s a húsvét után 50 nappal bekövetkező pünkösdi fordulat nem egy kis közösségnek szólt, hanem az egész világnak. A bibliai író a pünkösdi Lélek egyetemességének hangsúlyozásával nem csak lelki és teológiai üzenetet közöl, de társadalmi és politikai mondanivalója is van, amely a jézusi magatartással összhangban, alapjában véve énközpontúság-feloldó, birodalomellenes, demokratikus, mindent elfogadó és mindenkit befogadó. Az első keresztény pünkösödöt azért is mutatja be a szerző úgy, mint egy új teremtést, mert ki akarja emelni azt, hogy az Isten országa megélésének – az üdvösségnek – nem feltétele az egy családnak, közösségnek, nemzetnek, kultúrának, nyelvhez való tartozás, hanem – ellenkezőleg – feltétel nélküli, ember által nem irányítható, a (politikai és vallási) hatalom által nem kontrollálható.

Az apostolok cselekedeteiről írott bibliai könyv írója, aki Lukács evangéliumának a szerzője is, az első keresztény pünkösöd leírását példázatnak szánja. Lukács a pünkösdi történettel, amelybe jelképekben gazdag, az ószövetségi isteni kijelentésekre és elhívástörténetekre visszautaló részleteket illeszt, számunkra, a mostani, de a mindenkori hallgatók és olvasók számára is arra a kérdésre adja meg a választ, amelyet az általam felolvasott bibliai rész utolsó mondata is felvet:

„Mi akar ez lenni?” A kérdés azért fontos, mert a kereszténységen belül ma is, és valószínűleg mindig is vitatott kérdés marad az: hogyan is működik az isteni Lélek, milyen közösségekben nyilvánul meg a legteljesebben. Úgy tűnik, hogy a legtöbb keresztény – felekezeti hovatartozástól függően – a saját gyülekezetét és egyházát tartja a Lélek legteljesebb megnyilvánulási színhelyének. Holott a bibliai író üzenete éppen ennek a nagyon is emberi, szűk és részben torz kiválasztottság-érzésnek a jogosultságát kérdőjelezi meg. Püünkösdi példázata, mely elsősorban tanítás, és nem történelmileg pontos, hiteles leírása egy mélységesen spirituális vallásos élménynek, valami forradalmian újat közöl, amelynek jelentőségét nem lehet kellőképpen hangsúlyozni: Isten újjáteremti az emberiséget a lelkének erejével, a keresztény közösség, egyház megalakulásával. Az író kettős célja az, hogy egyrészt a püünkösdi eseményeket példázatszerű, jelképekben gazdag leírással behelyezze a bibliai, ószövetségi hagyományba azáltal, hogy az onnan ismert elemeket szerepelteti püünkösdkor (szél, zúgás, tűz, földrengés), így az isteni kijelentésnek egy megszokott, ismert és elismert mintáját követi, amilyent ismerünk pl. Ábrahám vagy Mózes életéből az Ószövetségben, vagy Jézus és a tanítványok életéből az evangéliumokból). Másrészt viszont tudunkra akarja adni, hogy ami püünkösdkor történik, az a világ újjáteremtése a keresztény egyház megalakulása által. Isten új utat nyit az emberiség számára, mégpedig a jézusi tanításnak megfelelően: Isten szentsége egyetemesen kiárad minden emberre, és minden határt átlépve hatalmazza fel az egész világon élő különböző embereket az Ő országának megélésére.

Püünkösdkor a zsidók Jeruzsálemben zárandokolnak, a tavaszi aratási ünnepre. Ez a nap ugyanakkor a Sínai-hegyi törvényadás ünnepe is. Ám ezúttal rendkívüli dolog történik: a zsidó kizárólagosságot felváltja az isteni Lélek kinyilatkoztatásának egyetemessége, és a mindenkori nagyhatalmak erőszakkal is egységesítő törekvéseit az isteni beavatkozás – akár a bábéli toronyépítés történetében – megghiúsítja. A zsidó nép történelme jól példázza azt, hogy Izráel túlélése a különböző nagyhatalmaknak való ellenállás sikerességétől függött, makacsul ragaszkodva vallási, kulturális, nyelvi önazonosságukhoz, mely élesen megkülönböztette őket a környező népektől. Sok évszázaddal később a zsidó-keresztényeknek – akiket körülvevett a birodalmi Róma építészete, vallási kultusza, a nagyhatalom szolgálatába készségesen beálló feltörekvő zsidó politikai és vallásos elit –, újra ellen kellett állniuk. Viszont a püünkösdi forradalmat nem a tanítványok kezdeményezik, hanem Isten, és a bibliai író az első keresztény püünkösdi történet által egy olyan elhívástörténetet mutat be, amely minden eddigi prófétai elhívásnál mélyebben változtatja meg az emberiség történelmét.

A pünkösdi elhívástörténetet a bibliáíró nem egy egyénnel vagy különlegesnek tartott kis csoporttal történő rendkívüli eseményként ábrázolja, hanem mint egyetemes, nyelvi és kulturális határokat áthidaló, abszolút demokratikus és ajándékba kapott áldást. Ami nagyon más, és amiben a pünkösdi történetnek egyik központi fontosságú mondanivalója rejlik, az a kijelentés egyetemessége. Abrám, a későbbi Ábrahám elhívásában a biblia történet csak annyit közöl, hogy az Űr megszólítja Abrámot („Menj el földedről, rokonságod közül és atyád házából arra a földre, amelyet mutatok neked!” 1Móz 12,1), később, Mózes elhívásában már szemléletesen közli Mózes sorsfordító élményét a Sínai vagy Hóreb hegyén az égő csipkebokor által (2Móz 3,1–4). Illés elhívása (1Kir 19,11–12) is személyes élmény, a „halk és szelíd hang” kizárólag a prófétát szólítja meg. Jézus elhívása is egyéni tapasztalat, az isteni Lélek kizárólag őrá száll megkeresztelkedése után (Mt 3,16–17), később, amikor Jézus arca ragyog, ott is csak a legközelebbi tanítványok vannak jelen – Péter, Jakab és János (Mt 17, 1–8). Az első keresztény pünkösdi isteni kijelentés nagyon más abban, hogy az egyház megalakulása egy új korszakot jelez: a kijelentés nem a beavatott keveseknek szól, az élmény nem rejtett és egyéni tapasztalat, hanem annak mindenki részese, tanúja lehet. Nem csupán a szobában összegyűlt, Jézus nélkül maradt tanítványok élnek át, és egyáltalán nem a vallásos elit vagy a leginkább vallásos és hithű férfiak kiváltsága ez, hanem „minden testre” kiáradt a Lélek, hívőkre és nem hívőkre, tanítványokra és a véletlenül jelenlevőkre, férfiakra és nőkre, fiatalokra és idősekre, rabszolgákra és szabadokra – azaz mindenkit befogadóan, senkit sem kizárva. Ugyanakkor több van benne, mint elfogadás: az isteni Lélek felhatalmazza a közösséget a prófétálásra, álmok látására, az evangélium hirdetésére. Ami a pünkösdi elhívás-felhatalmazás történetében egyezik a megszokott szentírásbeli elhívásmintával, az az, hogy mindkettő lényegében isteni felhatalmazás egy feladat elvégzésére. Az isteni megbízatás általában az igazságossággal, az emberséggel, az emberek közötti méltányossággal és a zsarnokság alóli felszabadulással kapcsolatos. Isten egyéneket és közösségeket is azért hív el, mert valamit helyre kell hozni a teremtett világban: akikkel igazságtalanul bántak, azoknak igazságot kell szolgáltatni, akiket a társadalom a peremre sodort, vissza kell hozni a közösségbe, az „elveszett” egyénnek és közösségnek ki kell gyógyulnia az elszigeteltség, erőtlenség, csüggedés és kishitűség okozta sebekből azért, hogy a gondviselés áldott eszközeivé válhassanak.

Pünkösdkor a Léleknek nincs egy hivatalos, központilag jóváhagyott nyelve – és ezt a hatalmas jelentőségű felismerést a szerző hangsúlyozza is. Az első keresztény közösség, a megalakuló egyház azzal a felismeréssel jön létre (a vallásos élmény átalakító hatására) – mely talán még a feltűnő zúgásnál, égrengésnél, a

kettős tüzes nyelvek látványánál is fontosabb –, hogy a Lélek az egyéneket és csoportokat, népeket, nyelveket elválasztó határokat nem megszüntetni akarja valamilyen egységesítő, birodalmi politikára emlékeztető eszközzel, hanem egyetemesen és egyformán megszólítani és megérinteni mindenkit „a saját nyelvén”. Az isteni erő nem tulajdona valamely csoportnak vagy nemzetnek: ezért nem a szakrális zsidó nyelven, héberül, nem a vallásos elit nyelvén, és nem a birodalmi latin nyelven, vagy az akkori műveltség nemzetközi nyelvén, görögül – hanem mindenki a maga nyelvén hallja az örömmüzenetet, amit a vidéki galileai tanítványok által üzen a Lélek. Ez az üzenet, az isteni Lélek áldása közvetítők nélkül jut el mindenkire. Ezáltal a Szentírás a világ tudtára adja, hogy az első keresztény pünkösöd a mindenkori társadalom egy alternatíváját kínálja – dominancia helyett megbékélést és elfogadást, kirekesztés helyett részvétet és szolidaritást, kényszerű egységesítés helyett a sokféleség tiszteletét és ünneplését. Ezért is megy szembe az evangéliumra alapozott egyház a birodalmi törekvések által megfertőzött politikával és a hivatalosan előírt vallásossággal. A Lélekben való egység nem egy egyszínű monokultúrát jelent, hanem a megértést a sokféleségben, egyetértést a nyelvi különbözőségek közepette. A bábeli sebek pünkösödkor gyógyulnak be. Jézus örömmüzenete által egy új kor kezdődött, amelyben az emberiség megoszlása is megszűnik.

Pünkösöd emlékeztet és megerősít abban, hogy a Lélek most, a jelenben nyilvánul meg bennünk, életünk által, gondjaink és örömeink közepette, és a szentségre vágyó egyéneket olyan lelki közösséggé formálja, amelyben a feltétel nélküli szeretet-Isten képmásával lelkünkben nem csak gondolkodunk az istenségről, hanem megtapasztaljuk, megéljük őt mint erőforrást, mint folyamatos áldást. Pünkösöd tanít arra, hogy Isten az Ő erejét, a jelenlétében rejlő áldását folyamatosan és visszavonhatatlanul hozzáadja életünkhöz, velünk, bennünk és általunk is él. Megáld, gyógyít, bátorít és felhatalmaz az életre.

Kedves Testvérem! A pünkösdi lélek, a szeretet-Isten ereje felhatalmaz Téged, és felhatalmazza egyházi közösségünket. Felhatalmaz arra, hogy szeress, hogy kedves légy, hogy nagylelkű légy! Felhatalmaz arra, hogy megbocsáss, hogy a szentséggel a szívedben élj, hogy egész életedben megnyilvánuljon, benned is megfoghatóvá váljék a megtestesülni kívánó isteni lélek ereje: Felhatalmaz, hogy ebben a közösségben és ebben az egyházban megkeressed a helyed. A Lélek, amely benned él, kétezer évvel ezelőtt arra vezette a tanítványokat, hogy a falak közül kilépjenek a világ elé, és kézzelfoghatóvá tegyék azt az ígéretet, amit az ember mindig is sejtett szívében, és melyet Jézus követőinek tesz megtapasztalhatóvá mint vigasztalást, mint az igazságosság és méltányosság lelkületét, amely nem

távoli és elérhetetlen, hanem közeli, mert: „ti azonban ismeritek őt, mert nálatok lakik, sőt bennetek lesz” (Jn 14,17b).

A pünkösdi lélek nem épületekre, hanem emberekre szállt le, nem elveket, hanem élő, érző szíveket érintett meg. Az apostolok hisznek a Lélek erejében, magukban és közösségükben tapasztalják a felhatalmazó Lélek hatását. Ez az egyetemes, tűzzel való keresztség, lélekben való megújulás a keresztyénység kezdete, amely megváltoztatja az emberiség történelmét, és ma betölti és megváltoztatja a mi életünket is. Isten tüzes lelkületet ad és lendületet az élethez, így a „Mi akar ez lenni?” pünkösdi kérdésre a válaszukat nem szóban adjuk meg, hanem életünk által. Részei és szereplői vagyunk a pünkösdi csodának. Ezért élj úgy, hogy egy kétezzer évvel ezelőtti rendkívüli esemény az életedben, közösségi életünkben megszokott eseménnyé váljék! Erre kaptál felhatalmazást a mai napon. Élj bátran a benned megnyilvánuló szeretet-Isten hatalmával, a Lélek által! Ámen.